

АНДРИЋЕВ
ИНСТИТУТ

Одјељење за српски језик
Библиотека
НАУЧНИ СКУПОВИ
Књига 6

Главни и одговорни уредник
Емир Кустурица

Уредник едиције
Проф. др Милош Ковачевић

Уређивачки одбор
Проф. др Миланка Бабић
Проф. др Александра Вранеш
Проф. др Илијана Чутура
Проф. др Вељко Брборић
Проф. др Милка Николић
Проф. др Михај Радан
Проф. др Димка Савова
Проф. др Јелица Стојановић
Др Гордана Илић Марковић
Др Вјара Најденова

Рецензенти
Проф. др Јелица Стојановић
Проф. др Јелена Петковић
Проф. др Ана Јањушевић Оливери

АКТУЕЛНА ПИТАЊА МОРФОЛОГИЈЕ И ТВОРБЕ Р(ИЈ)ЕЧИ СРПСКОГА ЈЕЗИКА

(Радови са научног скупа „Актуелна питања морфологије и творбе р(иј)ечи српскога језика”, одржаног у Андрићграду 10 – 11. октобра 2020)

Андрићев институт
Андрићград – Вишеград, 2021

САДРЖАЈ

Уводно слово	7

МОРФОЛОГИЈА

Милан С. Ајџановић О МОРФОЛОШКИМ ОСОБНОСТИМА НОВИЈИХ АНГЛИЦИЗАМА	13
Миланка Ј. Бабић МОРФОЛОГИЈА ИМЕНСКИХ РИЈЕЧИ У ГРАМАТИКАМА СРПСКОГ ЈЕЗИКА ИЗ XIX ВИЈЕКА	29
Мирјана К. Илић МОРФОЛОШКО-СЕМАНТИЧКО ВАРИРАЊЕ УНУТАР ЛЕКСИЧКО-СЕМАНТИЧКЕ ГРУПЕ	51
Сања М. Куљанин НАРУШАВАЊЕ МОРФОЛОШКЕ НОРМЕ У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ	63
Сања Ж. Ђуровић СТАТУС ЛЕКСЕМЕ ПРЕ У СИСТЕМУ ВРСТА РЕЧИ	83
Марина Љ. Спасојевић УТИЦАЈ СЕМАНТИКЕ НА МОРФОЛОШКЕ КАТЕГОРИЈЕ ПРИДЕВА НА -(А)Н/-НИ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ	101
Милош М. Ковачевић АЛОЛЕКСИЧКА СУПСТАНТИВИЗАЦИЈА ПОКРЕТНИМ ВОКАЛОМ – ИЛИ: О ФОНЕМСКО-МОРФЕМСКОМ СИНКРЕТИЗМУ	137

ТВОРБА Р(ИЈ)ЕЧИ

Весна Ј. Ломпар ПОСТУПАК РЕДУПЛИКАЦИЈЕ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ (НА ПРИМЕРИМА ЗАМЕНИЦА И ЗАМЕНИЧКИХ ПРИЛОГА).....	165
Гордана Р. Штасни КОНКУРЕНТНИ СУФИКСИ У ТВОРБИ ИМЕНИЦА ТИПА NOMINA LOCII.....	189
Јасмина Д. Московљевић Поповић О ДЕНОМИНАЛНИМ ПРИДЕВИМА С ПРЕФИКСОМ „ПРЕКО-“	211
Александра А. Јанић КОНКУРЕНТНОСТ СУФИКСА -ЉИВ, -ЈИВ И -ИВ УЗ ТВОРБЕНЕ ОСНОВЕ НА Н КОД ИЗВОРНИХ ГОВОРНИКА СРПСКОГ ЈЕЗИКА.....	223
Милка В. Николић ЛЕКСИЧКА НЕГАЦИЈА У СРПСКОМ КАО СТРАНОМ ЈЕЗИКУ: ПРЕФИКСИ НЕГИРАНИХ ИМЕНИЦА И ПРИДЕВА.....	243
Индекс имена	265

Марина Љ. Спасојевић*
Институт за српски језик САНУ, Београд

УДК 801+811.163.41'366.5

УТИЦАЈ СЕМАНТИКЕ НА МОРФОЛОШКЕ
КАТЕГОРИЈЕ ПРИДЕВА НА -(A)Н/-НИ
У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ**

У овом реду се наставља, дуго присутно у србистици, испитивање односа описних и односних придева са суфиксом -(a)н/-ни на основу грађе прикупљене из 21. тома Речника САНУ. Анализира се однос семантике придева, односно њихових дефиниција у речнику и облика у коме је успостављена одредница. Даље се указује како се у полисемантичкој структури придевског речничког чланка укрштају описна (квалификативна) и односна (идентификациона) значења. Наиме, значење одређује да ли се може употребити придев у облику оба вида.

Кључне речи: српски језик, морфологија, лексикографија, придевски вид, суфикс -(a)н/-ни, семантика, описни придеви, односни придеви, полисемија, речник.

* * *

1. Придеви, после глагола, представљају најкомплекснију врсту речи када су у питању морфолошке ка-

* marina.spasojevic@isj.sanu.ac.rs

** Овај рад финансирало је Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије према Уговору бр. 451-03-9/2021-14, који је склопљен са Институтом за српски језик САНУ.

тегорије. Осим падежа, рода и броја, придеви познају и морфолошке категорије вида и степена (компарације).¹ Од овога је изузета група непроменљивих придева, попут *налик*, те придева страног порекла, као *браон*, *џазе* итд. И поред тога, сви придеви немају промену по свим наведеним категоријама. Пре свега, немају сви придеви облике одређеног и неодређеног вида, а исто тако није свим придевима својствена категорија степена, тј. немају облике компаратива и суперлатива, што указује на нижи степен граматикализованости ових категорија (Пипер/Клјан 2014: 121). Облици придевског вида сматрају се и граматикализованом, морфолошки испољеном категоријом језички универзалне категорије одређености² (уп. Станковић 2015: 87). Придевски вид и компарација тесно су скопчани са значењем придева.³ Употребу облика неодређеног или одређеног вида код придева који имају оба облика условљава синтаксичка функција и контекст. Међутим, даље, има придева који имају облик само једног вида – дакле, поред двовидских, постоје и једновидски придеви.

1.1. Категорији придевског вида у српском језику

-
- 1 У *Нормативној граматици* (Пипер/Клајн 2014: 121) као шеста морфолошка категорија придева наводи се категорија аниматности (*живо/неживо*), као код именица (53, 60–61), чијом је вредношћу условљена код придева који уз њу стоји.
 - 2 Рецимо, у кroatистичким истраживањима већ дуго се категорија одређености убраја у четврту категорију именица (Зника, Прањковић, Силић и др.), а препознаје се и код других врста речи.
 - 3 Исто се ово може рећи и за категорију рода и броја придева, наравно, у много ређим случајевима, када су оне условљене семантичко-контекстуалним чиниоцима. Рецимо, само облик у женском роду може имати придев *џрудна* у значењу 'која носи бебу у стомаку', или само множинске облике придеви попут *осџали*, *разни*, *неџарни* и сл. када се истиче релација међу ентитетима итд. (уп. Томић 2019: 93–95).

у досадашњим истраживањима посвећено је много пажње из различитих теоријско-методолошких углова. У том погледу најрепрезентативније су, и обимом, у духу традиционалног дескриптивно-структуралистичког приступа студије Егона Фекете (1969; 1972), где се разматра деклинација, конкуренција, дистрибуција облика придевског вида, те његова семантика, а од новијих дисертација Бранимира Станковића (2015), у којој се применом генеративног и формалносемантичког метода пружа дескриптивни и експланаторни модел синтаксе, семантике и прагматике придевског вида. О обради придева, њихових класификација и категорија у сербокроатистичкој литератури детаљно је писала у монографији о врстама речи Весна Ломпар (2016: 123–176).

1.2. Наша пажња биће усмерена на везу између лематског облика и семантике описних и односних придева на *-(a)n/-ни* у српском језику. Наиме, описни придеви могу имати облике оба вида *-(a)n*, *-на*, *-но* / *-ни*, *-на*, *-но*, док односни, по правилу, имају облик одређеног вида на *-ни*, *-на*, *-но*. Посебан је случај када је један вид везан само за одређену семантичку реализацију. С тим у вези, у речницима од тога зависи како ће изгледати лематски облик и да ли ће се сужавати парадигма у некој од семантичких реализација, будући да има придева који у својој полисемантичкој структури имају заступљена значења оба типа (уп. Николић 2002: 53).

2. Тема о односу придева на *-(a)n/-ни* није нова. Мишљења су подељена о томе да ли је реч о једном суфиксу *-(a)n*, *-на*, *-но* са аломорфом *-ни*, *-на*, *-но* или о двама *-(a)n*, *-на*, *-но* и *-ни*, *-на*, *-но* (уп. дериватолошке синтезе Стевановић 1896: 559–566; Бабић 1991: 351–461, који говоре о два суфикса; Клајн 2003: 257–266). Та чињеница отвара питање да ли је у примерима попут

језичан човек и *језични* мишић реч о двама лексемама, паронимима *језичан* и *језични*, или о различитим значењима исте лексеме – *језичан*, код чијих је појединих семантичких реализација блокиран облик другог, неодређеног вида.⁴ И Егон Фекете (1984) и Ирена Грицкат става су да је реч о двама суфиксима, али ипак нису изричито кад је реч о раздвајању лексема где долази до преплитања описних и односних значења. У својој творби Клајн (2003: 258) износи помирљив став да је заправо веома тешко разликовати суфиксе односно лексеме, најпре из семантичких разлога – јер је граница између описних и односних придева флуидна, а потом из морфолошких – јер формална дистинкција постоји само у номинативу једине мушког рода (и у акузативу код неаниматности), те се и изјашњава да је у речнику то један речнички чланак (Клајн 2003: 258–259).

2.1. На дилеме које овај проблем у речничкој обради може створити указао је Егон Фекете на скупу о лексикологији и лексикографији (Фекете 1984: 211). Он истиче да лексикографи морају имати у виду, прво, да се ту не ради о облицима придевског вида већ о двама дистинктивним вредностима и, друго, да таква морфолошка опозиција односно деривација има у великој мери семантички карактер. Циљ овога истраживања јесте да се поменути однос прецизније сагледа на основу грађе ексцерпираних из 21. тома Речника САНУ. Анализираће се семантички типови придева на *-(а)н* и *-ни*, односно њихове дефиниције и вид у коме је успо-

4 Разлика између неодређеног и одређеног придевског вида готово да се неутралисала у општој употреби у књижевном језику (Стевановић 1986: 250–253). Неодређени придевски вид је морфолошки немаркиран, али семантички маркиран, а одређени вид је морфолошки маркиран, али семантички немаркиран (уп. Лашкова 2000: 572; Станковић 2015: 192).

стављена одредница односно глосе које се дају квалификаторима учесталости и граматичким квалификаторима типа „одр.“, „ретко неодр.“, „обично одр.“, „ређе неодр.“, „само одр.“ и сл., да бисмо проширили одговор на питање: „како и на основу чега тачно идентификовати типове придева који имају оба облика, за разлику од оних који могу имати само један (дужи) облик” (Фекете 1984: 213).

3. Семантичко питање односа описних и односних придева, поред Егона Фекете (1969/1972), сагледавали су Митар Пешикан (1957), Бранка Тафра (1988), Ирена Грицкат (1990) и др. Наиме, док описни придеви означавају унутрашње особине, својства, тј. изражавају интензивирану описност, наглашено поседовање особине, типичност, упадљивост, успешност у репрезентовању нечег, као тенденцију без апсолутног важења (Грицкат 1990: 218) – квалификацију, односни придеви указују на однос према нечему, припадање, намену, везу с неким предметом, типолошко спецификавање, класификовање итд. – идентификацију. Код односних придева, за разлику од описних, полисемија је неразвијена, мања је могућност ступања у парадигматске односе – синонимске, антонимске, творбене, а то, осим на морфолошком, има последица и на семантичком плану јер се ови придеви употребљавају готово увек у атрибутској функцији, а друге им функције придева нису својствене (Гортан Премк 1994: 121–122).

3.1. Несумњиво је већи број придевских одредница на *-(a)n*. Метајезик њихових дефиниција показује да се речју означава квалитет, својство, особина референта који се спецификује, тј. да је реч о описним, квалитативним придевима. Посведочени су следећи придеви:

погибан, -бна, -бно *који својим деловањем, утицајем и уојишће њосћојањем ѡредсћавља, изазива*

велику ојасносї, ѿоїдѣлан, ѿоїудан. **погибоносан**, -сна, -сно заст. ѿоїудан, ѿоїдѣлан. **погодан**, -дна, -дно **1. а.** који одговара ѿоїредама, захїевима, условима, који служи или може ѿслужити у одређене сврхе, зїодан, ѿрикладан, ѿодесан, одговарајући за нешїо. **б.** који ѿружа добре, ѿвољне моїућносїи, услове за нешїо, који ѿоїодује нечему, ѿвољан, ѿодесан. **в.** који је некоме ѿ вољи, који се доїада некоме, ѿжељан, доїадљив. **г.** (за нешто) чијој ѿрироди, узрасїу одговара нешїо. **д.** који одговара некој улози, ѿслу и сл., добар, ваљан; сїосодан. **2. а.** који одговара ѿроїисима, ѿриликама и сл., који је ѿ мери нечеїа, ѿпримерен. **б.** ѿрикладан, одговарајући (о језику и језичким јединицама). **в.** који одговара, ѿрисїаје нечему, ѿодесан. **г.** који ѿоди, ѿрија, ѿријаїан, уїодан. **3.** који се лако ѿрилаїођава друїима, ѿрилаїодљив, ѿрисїуїачан, мирољубив, ѿолеранїан; који одражава, исїољава їаакве особине. **3. а.** који ѿредсїавља основну ѿреїїосїавку за исїуњење, осїварење нечеїа, услов. **4.** покр. ѿокоран, ѿслушан (о заїрежној сїоци). Изр. **бити погодне руке** дити од корисїи. **погорушан**, -а, -о покр. који се ѿросїи-ре месїимице, ѿроређен (о шуми). **погрдан**, -дна, -дно **1. а.** који садржи ѿоїрду, увреду, увредљив, неїрисїојан, ружан; који се доживљава као ѿоїрда, увреда (о речима, значењима и сл.). **б.** заснован на ѿоїрдама, на омаловажавању, ѿонижавању, ѿонижавајући. **в.** који се смаїра ѿоїрдним, неїрисїојним, недоличним, који служи на срамоїу, сраман, срамоїан. **2. а.** ружан, їрдан. **б.** лош, рђав, зао. **погрешан**, -шна, -шно **1. а.** који одсїуїа од оноїа какав би їредало да буде, који није у складу са ѿоїредама, циљевима и сл., неисїраван, неодговарајући. **б.** који одсїуїа од уїврђеної, ѿравилної, сїандардної, неїравилан, неисїраван; који је заснован на неїач-

ном сазнању, схваћању, виђењу, који не одговара реалном стању стварности, неистриван. **2. а.** који доводи до лоших, ојасних, штејних последица. **б.** заст. који заваљава, обманује, варљив, лажан. **3.** који има неку ману, недостигајак, неправилност; који не функционише како треба, који не служи својој намени како треба, неистриван, дефектан. **4.** покр. који прети, који прави претке, попретив. Изр. спорт. ~ **лопта. податан, -тна, -тно 1. а.** који радо даје, поклања, дели оно што има, дарожљив, издашан. **б.** који даје, доноси обиље плодова, добар род (о биљкама, земљи и сл.), плодан. **в.** који даје доста млека или меса (о крави, стоци која се музе). **г.** који располаже нечим вредним, корисним, бојом. **д.** фиг. који се одликује бојом својом и лепошћом речи и стиља (о језику). **2. а.** мекан, расиресит, широшан. **б.** крхак, истрошен. **3. а.** који се лако даје, који се лако упушта у љубавне односе (о женској особи). **б.** који одаје штакву особу, заводљив и сл. **в.** иривлачан, леј, зодан, наочит, заводљив. **4. а.** који одговара нечему, поодан, повољан, одесан. **б.** који се лако покорава, поичињава нечијој власти, ауторитету, одложен шућем ушцају, поводљив. **в.** који обилује нечим, који пружа нешто у изобиљу, издашан. Изр. **бити податне руке. подашан, -шна, -шно 1.** који радо и обилаш даје, дарива, дарожљив, издашан. **2. а.** блај, миран, тих, кројак, смеран. **б.** који исказује, истољава слабост, покорност. **3.** (обично о женској особи) који се лако преушта похоти, блудан, разврашан; који одаје ушисак штакве особе. Изр. **бити подашне руке. подвадан, -дна, -дно** покр. који се наводњава вадом, јазом (о земљишту). **подвиран, -рна, -рно** покр. из којег издија, извире вода (о земљишту). **подвластан, -сна, -сно а.** (понекад у им. служби, само у мн.) који признаје нечију власт, ау-

(за нешто) који одговара некој намени, сврси, ситуацији, прикладан, одговарајући. **б.** који одговара одређеним њојредима, захтевима. **3. а.** заст. и покр. њошњен, чесњињ, добар, ваљан. **б.** пол. који је одан, привржен комунистичкој идеологији. **4.** (некоме, нечему) **а.** налик (на некоја, на нешто), сличан (некоме, нечему). **б.** заст. једнак некоме, нечему, исти, раван. **в.** заст. који је истој облика; који је приближно истој облика, сличан. Изр. ~ (у)мрети, ~ смрти заст. и покр. који је на измаку живота, који ће скоро умрети. **подобателан**, -лна, -лно сткњ. **в.** њододан (За, в). **подобнородан**, -дна, -дно заст. **сродан**, сличан. **подобогласан**, -сна, -сно ков. који је њододној, сличној јласа, звука, складан, мелодичан (о речима, јласовима и сл.). **подозрителан**, -лна, -лно сткњ. **в.** њодозрив. **подојан**, -јна, -јно покр. **а.** (само у ж. роду) која је остала без јанњетиа или њелетиа (о овци или крави). **б.** који је остало без мајке (о јанњетиу или њелетиу). **подоран**, -рна, -рно рушеван (о јраћевини и сл.). **подражателан**, -лна, -лно сткњ. који вреди њодражајни, њодражавајни, узоран. **подразделан** ијек. **подраздјелан** заст. који је добијен дејалњом, ужом њоделом, класификацијом. **подробан**, -бна, -бно **а.** дејалњан, њошњун, њемељан, исцрјан. **б.** заст. њрецизно одређен, јасан, дефинисан. **подртан**, -тна, -тно заст. **њрошан**, ороную, њохадан. **подругаван**, -вна, -вно нераспр. **в.** њодрујљив (2) (= који садржи њорују, који изражава њорују, њодсмешљив). **подругатељан**, -љна, -љно заст. **в.** њодрујљив (2). **подружан**, -жна, -жно који се са неким удружио, удружен, придружен. **подскочан**, -чна, -чно **а.** који се изводи у скоку, њоскочан. **б.** који њодстиче на скок у јлесу, ијри (о музици). **подсмејателан**, -лна, -лно сткњ. **в.** њодсмешљив (1в) (= који изазива њодсмех, њодстиче на њодсмех (о именима, речима и сл.). **по-**

дсмешан ијек. **подсмјешан**, -шна, -шно заст. в. *ѿодсмешљив* (2) (= који се радо *ѿодсмева*, *заједљив*, *ироничан*). **подспрдан**, -дна, -дно покр. **1.** склон *ѿодсмевању*, *исмевању некоја*. **2.** (у им. служби) ж в. *ѿодсѿрдуша*. **подстидан**, -дна, -дно нераспр. в. *ѿосѿидан*, *сѿидљив*, *срамежљив*. **подударан**, -рна, -рно **1. а.** који има сличне особине с ким или чим, *сличан*; који има *истје* особине, *истји*, *иденѿичан*; који *ѿовезује*, *заједнички*. **б.** мат. који је *истјоја* облика и величине, који се *ѿодудара*, *ѿоклаја*, *конѿруенѿан*. **2. а.** који се слаже са нечим, *усајлашен*. **б.** *ѿојодан* за одређену *ѿрилику*, *сѿѿуацију*, *ѿодесан*, *одјоварајући*; *усклађен*. **в.** који *одјовара* чему (*ѿо* намени или чему *друјом*), *адекваѿан*, *одјоварајући*. **подуздаван**, -вна, -вно необ. који може да се обузда, који може да се *сѿуѿа*. **подузетан**, -тна, -тно **1.** *сѿосодан* за *ѿод* узимање, *ѿредузимање*, *обављање* разних *ѿослова*, *ѿредузимљив*, *сналажљив*; *својсѿивен ѿаквој особи*. **2.** који се односи на *ѿодузейѿнике*, *ѿредузейѿнике*, *ѿодузейѿнички*. **подукрајан**, -јна, -јно заст. и покр. *ѿун скоро до краја*, *до врха* (о судовима, *шуйљинама*, *удубљеним ѿредмеѿима* и сл.). **подускрајан**, -јна, -јно покр. в. *ѿодукрајан*. **пожелан**, -а, -о заст. в. *ѿожељан* (1, 2). **3.** (у им. служби) с оно *шѿо* се жели, чему се *ѿежи*, на чему се *насѿоји* и сл. **пожелателан**, -лна, -лно заст. в. *ѿожељан* (1). **пожељан**, -љна, -љно **1. а.** који се жели, *ѿрижељкује*, којем се *ѿежи*, који некој *задовољава* или *радује*. **б.** који *одјовара ѿоѿредбама* и *жељама* у некој *сѿѿуацији*, *ѿојодан*, *ѿодесан*, *одјоварајући*. **в.** који се *ѿражи*, *ѿоѿредује*, *ѿражен*. **2.** који *изазива ѿелесну сѿрасѿ*, *ѿожуду*, *сексуално ѿривлачан*. **3.** необ. *ѿохлејан* (на новац, *маѿеријална дојаѿсѿва*), *средрољубив*. **пожудан**, -дна, -дно **1. а.** *исѿуњен*, *ѿрожеѿ ѿожудом* (1); који *исѿољава*, *ѿоказује ѿожуду* (1). **б.** који *изазива ѿожуду* (1), *сексу-*

ално *йривлчан*. **в.** *йрожеѿй йуѿеношћу, сѿрасѿве-ношћу, йуѿен, чулан*. **2. а.** *који жели, жуди за нечим (обично јако, силно), жељан, жуда*. **б.** *који исѿољава, йоказује снажну, неуѿаљиву живу жељу за нечим, йрамзив, лаком, йохлеѿан*. **в.** *који осећаснажан йрох-ѿев за храном, йладан*. **пожуран**, -рна, -рно покр. *који се жури, ужурбан, журајив*. **позадружан**, -жна, -жно експр. **1. а.** *јак, йуначак, йозамашан ѿелом*. **2.** *важан, значајан, уѿледан*. **позајмичан**, -чна, -чно шк. заст. (у споју са именицом „начин”) *вид обављања насѿаве у школи који йодразумева анѿа-жовање сѿаријих ђака у йодучавању млађих*.⁵ **поз-гобан**, -бна, -бно покр. *лаком, йохлеѿан*. **поземљу-шан**, -шна, -шно индив. *йриземан, йросѿй, йриѿросѿй, йримийѿиван*. **позлатан**, -тна, -тно заст. и покр. *йоз-лаћен; злаћан*. **позлобан**, -бна, -бно покр. *злобан, зао, йакосѿан*. **познатан**, -тна, -тно **1.** заст. *песн. в. йознаѿй (2) (= за коѿа или шѿа сви или мноѿи знају, за коѿа или шѿа се зна у јавносѿи; који ужива вели-ки уѿлед, чувен, славан)*. **2.** *нераспр. који се може йо-знаѿи, сазнаѿи, уѿознаѿи*. **поистијашан**, -шна, -шно покр. *који се одвија йоисѿија (1δ), који је уме-рен, йосѿеѿен*. **поитан**, -тна, -тно покр. **1.** *који може да йохиѿа, дрз, хиѿар*. **2.** (у им. служби) *м сѿосодна, сѿреѿйна, йредузимљива особа*. **поједан**, -дна, -дно покр. **а.** *йоседан, изузеѿан, јединсѿвен*.⁶ Изр. покр.

5 Иако спој изгледа терминологизован, потврда придева не на *-ан*: Тај начин, по коме учитељ узима у помоћ [боље и старије] ђаке да врши своју дужност у школи, зове се *йозајмичан* начин (Мил. М. Ђ. 10, 45).

6 Поједан је Бирчанин Илија, | Није ласно њему дохакати (Новић 3, 93). **б.** (у служби одричне заменице) *ниједан*. — Бастало ни га је што другијема није, | И могло ни бити што није поједноме, | Нако ако ћемо да лажемо! (Бећ. М. 1, 73). **в.** (у служби неодређене придевске за-менице) *йоједини, неки, йонеки*. — Да е у изобра-женомъ народу и поеднымъ членовима болѿ (Жив. Т. 1, 123).

бити један (и) ~, бити као (један и) ~ *бӣӣи изузе-
шан, најбољи, бӣӣи као ре̄ико ко, бӣӣи као мало
ко. један и поједан ниједан, никоји. поједан, -дна,
-дно покр. в. ѿједљив1 (3а) (= фиг. који изједа,
мучи). поклапан, -пна, -пно заст. и покр. ѿохле̄иан,
лаком, ірамзив, незасӣӣ. покоран, -рна, -рно 1. а.
који се ѿокорава нечијој вољи, влас̄ӣи, ӯӣицају. б.
који ірихва̄ӣа нечију вољу, зах̄ӣеве и сл., ѿслушан,
кро̄ӣак. в. који одаје, ѿказује ѿслушност̄ӣ,
кро̄ӣкост̄ӣ. 2. који је ис̄ӣуњен ѿкором, кајањем, ѿ-
кајан. Изр. (Ваш) покорни слуга (син) (сам) ~ в.
код і̄ӣх именица. НПосл покорну главу сабља не
с(иј)ече, покорнога сабља не с(иј)ече. покрепан,
-пна, -пно (ек. и ијек.) заст. и покр. 1. који кре̄ӣи,
даје сна̄у, окре̄ӣљење (о храни). 2. живахан, кре̄ӣак.*

Све наведене придеве из општег лексичког фонда одликује развијена полисемија, док само територијално или хронолошки маркиране лексеме показују моносемичност. Метајезик дефиниције (те разрешене упућивачке) показује да сви ови придеви означавају особину, што се види и из синонимског дела дефиниције. У комбинованом, описно-синонимском типу дефиниције синониме представљају, осим у ретким случајевима, придеви у неодређеном виду. И придев **позлатан**, -тна, -тно заст. и покр. *ѿозла̄ен; зла̄ан* указује на својство референта, а не на материју од које је предмет, па нема дилеме у избору творбеног уобличења.

3.1.1. Овој групи припадају и придеви творени префиксом *ѿо-* са значењем заступљености особине у извесној, већој мери, као и њихови деминутиви:

погладан, -дна, -дно *ірилично іладан. погломазан*, -зна, -зно *ірилично іломазан. погојазан*, -зна, -зно *ірилично іојазан. подивљачан*, -чна, -чно нераспр.

експр. *веома дивљачан, врло диваљ, суров, свирей. подостојан, -јна, -јно* нераспр. *йрилично досїојан, уїледан. подмукозан, -зна, -зно* мед. *делимично слузав, субмукозан. подуман, -мна, -мно* нераспр. *досїа, йрилично уман. поеластичан, -чна, -чно йрилично еласїичан, йроменљив, йрилаїодљив. пожалостан, -сна, -сно* заст. *йрилично жалосїан, йшужан. пождеран, -рна, -рно* покр. *који једе йрекомерно и сласно, йрождрљив, халайљив. позамашан, -шна, -шно* **1. а.** *йрилично замашан, који је знаїније величине, замашнијих димензија, замашнијеї обима, ойсеїа и сл. б.* *који је йрилично замашан, велик у бројчаном йоїледу, у йоїледу количине, износа и сл. в.* *који се исїољава у йрилично великом сїеїену или инїензиїеїу. 2.* *који је већих размера, физички изразиїо развијен, йрилично круїан, уїадљиво велик. 3.* *који је већих, знаїнијих размера, ойсеїа у йоїледу сїања, домашаја, деловања, ефекїа и сл., йрилично значајан. позасебан, -бна, -бно* заст. *унеколико засебан. позгодан, -дна, -дно* **1.** *йрилично зїодан, йодесан или йриклаган за неку уїоїреду. 2.* *йрилично зїодан, лей, наочий, доїадљив. позглобан, -бна, -бно* покр. *в. йозлобан. поимућан, -ћна, -ћно йрилично имућан, досїа доїаї. појан¹, -јна, -јно* йојак. *појасан, -сна, -сно йрилично јасан, досїа јасан. појаторан, -рна, -рно* покр. *йрилично јайїоран; сїособан, осїособљен. појешан, -шна, -шно* *који радо и обилно једе, йрилично јешан, йрождрљив. покрупан, -пна, -пно* **1. а.** *који се исїиче извесном круїноћом, величином, обимом и сл., йрилично круїан. б.* *йунији, снажнији у сїасу од йросечних људи, физички развијен, корїуленїан. 2.* *значајан, важан, диїан. 3.* *разг. нейрисїојан, увредљив, йруб, вуїаран (о йсовкама и сл.). 4.* *који је велике вредносїи, количински велики, обилан. покршан, -шна, -шно* покр. *йодосїа, йрилично кршан, йокруїан.*

подобрушан, -шна, -шно покр. у дем. значењу: *ѿодбар*. **позгоднацан**, -цна, -цно нераспр. у дем. значењу: *ѿозѿодан (2)*. **пократушан**, -шна, -шно покр. у дем. и хий. значењу: *ѿокраѿак*.

Ови су придеви унеколико граматикализованих, типских значења, а код мањег броја се уочавају семантичке нијансе, као код *ѿожалосѿан*, *ѿозѿодан*, док придев *ѿокруѿан* на семи заступљености у већој, приличној мери у односу на друге ентитете развија полисемију.

3.2. Међу посматраним придевима на *-(а)н* издваја се и група која у оквиру полисемантичке структуре, поред описних, има и односне реализације:

погледан, -дна, -дно **1. а.** *који је изложен ѿоїледу, који се лако уочава, видљив, видан. б. с којеї се ѿружа добар ѿоїлед, с којеї се надалеко и леїо види. 2. наочий, леї, леїої изїледа, изїледан; леїо їрађен.*

говоран, -рна, -рно **1.** *који се односи на ѿоїовор, који има каракѿер ѿоїовора. 2. (у им. служби) ж покр. одсусѿво доїовора, сїоразума, несїоразум.*

подвижан, -жна, -жно заст. **1.** *који садржи ѿодвиї, који има каракѿер, обележје ѿодвиїа. 2. а. в. ѿодвижнички (1) (= који се односи на ѿодвижнике, својсѿвен ѿодвижницима).* **б.** *їредан, марљив, усїешан. 3. ѿокреїан, ѿокреїљив; који изазива кре їање, ѿокреїачки.*

поделан ијек. **подијелан**, -лна, -лно заст. **1. а.** *ѿодељен на делове, који се може делиїи на делове. б.* *који обележава їраницу између делова, деони. 2. а.*

који се односи на ѿоделу, дељење, који служи за ѿоделу, дељење. б. жел. заст. (у изразу: ~ воз, влак) *воз који се уводи у саобраћај као део друїої воза ѿо реду возње ѿоїа воза чији је део. подложан*, -жна, -жно

1. *који се налази исїод нечеїа, ѿод нечим. 2. а.* *који је ѿод нечијом влашћу, ѿоїчињен; који исїољава, одаје їакав ѿоложај. б.* *који је у ѿодређеном ѿоложају у некој хијерархији, који над собом има некої їреї-*

њосѡављеноѡ, надређеноѡ; сѡоредан, друѡоразредни, нижи. **б.** који је у ѡодређеном ѡоложају у некој хијерархији, који над собом има некоѡ ѡреѡѡосѡављеноѡ, надређеноѡ; сѡоредан, друѡоразредни, нижи. **в.** који се ѡокорава, ѡодређује усѡаљеном ѡорейѡку, ѡослушан, ѡокоран; који каракѡерише оноѡа ко је ѡослушан. **г.** (нечему) зависан (од нечеѡа), ѡокоран. **3. а.** изложен нечему или склон ѡрихвѡѡању нечеѡа (обично уѡицаја). **б.** који је изложен некој сили, захваћен нечим. **в.** склон нечему (обично неѡовољном или нежељеном: болесѡи, квару иѡд.). **г.** ѡриродно ѡредодређен за нешѡо. **д.** који има склоносѡ ѡрема одређеним сѡањима и расѡоложењима (сѡрасѡи, ѡубави, ѡреху, машѡи и др.). **4.** који ѡоѡѡада, ѡодлеже ѡод неки закон, уредбу, на коѡа се ѡримерују нека ѡравила; обавезан, дужан. **5.** заст. лажан, ѡодмеѡнуѡ (о ѡисаном ѡексѡу, докуменѡу и сл.). **б.** заст. субјекѡиван, лични. **7.** који се корисѡи као ѡодлоѡа за оѡрашивање, оѡлођење дѡља. **подмитан**, -тна, -тно заст. **1.** који се корисѡи за ѡодмићивање. **2.** в. ѡодмиѡљив (а) (= који се може ѡодмиѡиѡи, који радо ѡрима миѡо... ѡоѡкуѡљив). **подсвестан** ијек. **подсвјестан**, -сна, -сно **1.** који се налази у ѡодсвесѡи; који се јавља без учешћа свесѡи, воље; инсѡинкѡиван, наѡонски. **2.** (у им. служби, само одр.) с оно шѡо се налази исѡод ѡраѡа свесѡи, изван ѡодручја, сфере свесноѡ. **подстицајан**, -јна, -јно **1. а.** који ѡодсѡиче, моѡивише на нешѡо, инсѡираѡиван. **б.** који ѡовољно, ѡозиѡивно уѡиче на некоѡа, нешѡо, корисѡан, добар. **2.** грам. који служи за ѡодсѡицање (о ѡарѡикулама). **поетичан**, -чна, -чно **1. а.** који има особине ѡоезије (1б), својсѡвен ѡеснишѡву, ѡрожеѡ, исѡуњен ѡесничким сликама, ѡоновима и сл. **б.** ѡоеѡски, ѡеснички расѡоложен, ѡун емоѡија, осећајан; надахнуѡ, узвишен. **в.** заст. који се односи на ѡоезију (1а), ѡеснички. **2.**

који одаје, изазива и сл. уџисак љриродносџи, уџодносџи, уџодан, љријаџан (за живоџ, боравак и сл.). **З.** нераспр. (у им. служби) с в. љоеџичносџи. **појединачан**, -чна, -чно **1. а.** који се односи на љојединца, на љојединце, који љриџада љојединцу, који обухваџа само љојединце. **б.** који врши, изводи или обавџа љојединац, у којем учесџвује љојединац; који љоџиче од љојединца. **2. а.** љоседан, конкреџан, одређен; заседан, издвојен од друџих. **б.** који се џиче одређене јединке, индивидуе, индивидуалан, власџиџи. **в.** (у им. служби) с оно шџо се јавџа самосџално, љоседно. **позован**, -вна, -вно заст. **1.** који љозива, мами, изазива, љримамљив, изазован. **2.** правн. који се односи на аџелациони суд и њеџове надлежносџи, аџелациони.⁷ **поименичан**, -чна, -чно **а.** који се врши, сџроводи љо сваком љојединачном имену, љоименце. **б.** који садржи, обухваџа и сл. име (и љрезиме) свакоџ љојединца. **в.** који се односи на свакоџ љоименце. **покајан**, -јна, -јно **1. а.** који се љокајао, који је исџуњен кајањем. **б.** који исџоџава, изражава љокајање, кајање. **в.** в. љокајнички (= који се односи на љокајника, љокајнике, који љриџада љокајнику, љокајницима, својсџивен љокајнику, љокајницима). **2.** (у им. служби, одр.) м човек који се каје, љокајник (1а). **3.** покр. који исказује, изражава жалосџ за љокојником, жалобан. Изр. ~ **жртва** рлг. жрџва која се љриноси ради љокајања. ~ **кошуџа** в. кошуџа (изр.). ~ **молитва** рлг. молиџва која се казује да би се одаџнало зло љредсказање, несређа и сл. ~ **рухо** етн. одело, одеђа која се носи у жалосџи, короџи. **показателан**, -лна, -лно сткњ. **а.** који љоказује, одмерава време (на саџу, бројчанику и сл.). **б.** који служи за љоказивање.

7 У овом је значењу могућ само придев на -ни: позовни суд, позовна област, позовна пресуда, што показују и спојеви, и синонимски део дефиниције.

3.3. Известан број придева који је у речнику успостављен на *-(a)н* у заглављу речничког чланка садржи глосу да је уобичајена форма тих придева на *-ни* јер се уочавају реализације којима се именују различити односи:

пограничан, -чна, -чно (обично одр.) **1. а.** који се налази на іраници, уз іраницу, који је са седиштем, службом и сл. на іраници, іраничан. **б.** који се дешава, одвија на іраници. **в.** који је насїањен, насељен близу іранице, у обласїима око іранице. **2.** који служи за одбрану іранице. **3.** који разіраничава, омеђује, који іпредсїавља іраницу или део іранице, іраничан. **4. а.** који се іраничи (с неким, нечим), који је у суседсїву, у близини, іраничан, суседан. **б.** (наука) која се дави сличним, сродним іроблемима као нека друїа научна дисциїлина. Изр. ~ **карта. подводан**, -дна, -дно (обично одр.) **1. а.** који се налази іод водом, у води. **б.** који расїе, живи у води (о диљкама и живоїињама). **2. а.** који је изложен ілављењу, водоїлаван, іодбаран, мочваран (о земљишїу). **б.** покр. који се наводњава (о земљишїу). **3.** који се изводи, обавља іод водом. **4.** који се корисїи іод водом, намењен деловању іод водом (о оружју). **5.** фиг. іриїајен, ірикривен, іодмукао. Изр. ~ **боква (боквица)** бот. **в. жабочун. подземан**, -мна, -мно (обично одр.) **1. а.** који је іод земљом; који се налази исїод іовршине земље. **б.** који се обавља, врши, делује, іојављује и сл. исїод іовршине земље. **в.** који живи исїод іовршине земље, у земљи (о живоїињама). **2.** фиг. а. невидљив, неуочљив на ірви іоїлед, скривен, ірикривен, іриїајен.⁸

8 Семантичке реализације под тачком 2 јесу потврде описног придева, што говоре и потврде попут: Јер његов духовни живот се наставља, подземан, у току свих његових срамних поступака (Енц. Лар. 1, 87).

б. који *йосїоји*, *делује*, *обавља се изван очију јавно-сїи*, *йајан*, *незваничан*. **в.** који *делује*, *йојављује се ийїд*. *мимо знања и дозволе власїи*, *илеїалан*. **г.** *закулисан*, *инїриїанїски*, *сїлейїкарошки*. **3.** (обично уз именице „дух”, „сила”, „царство”, „свет”) који се односи на йодземље (2), који се йиче йодземља (2), доњеї свейа, йакла, йаклени, демонски. **4. а.** који се односи на йодземље (3а), који йриїада йодземљу (3а), криминални. **б.** који се односи на йодземље (3д), који је у вези с йодземљем (3д). Изр. ~ **воде койнене воде** које се налазе *йод земљином йовршином*. ~ **свет**, ~ **стабло (стабљика)** *в. код йих именица*. **поднебан**, -бна, -бно (обично одр.) **1. в. йоднебесни (2)**. **2. који се односи на йоднедо, йоднедље, климайски**. **подо-босуштан**, -шна, -шно *хришћ*. *в. йододносуйїан*. **подобносуштан**, -шна, -шно (обично одр.) *хришћ*. који је, *йо неким хришћанским учењима, сличне сушїине, сличне йрирогде и дића, исїовейно-сушїан (о Исусу Хрисїу) (за разлику од йравославної учења да је Исус јединосушїан са Боїом Оцем)*. **подужан**, -жна, -жно (обично одр.) **а.** који сїоји или се йросїире уздуж, дужином нечеїа, уздужан. **б.** који се односи на дужину или се мери, одређује йо дужини. **подухватан**, -тна, -тно (обично одр.) *нераспр*. који се односи на йодухвайї, йодухвайїање, који служи за йодухвайїање. **показан**, -зна, -зно (обично одр.) **1. а.** којим се нешїо йоказује, у којем се нешїо йоказује. **б.** који на йосредан, ойисни начин нешїо йоказује, йоказује. **2. видљив, сїваран, маїтеријалан и сл.** Изр. **показна заменица; показна настава** *шк. насїава у којој је основни мейїод усвајање знања не-йосредним ойажањем оноїа о чему се учи*.

3.3.1. Уз одредницу на -ан у малом броју случајева бележи се глоса „само одр.” или „одр.”. Реч је о малом броју односних значења у сложеној структури описних

придева.

пододрговоран, -рна, -рно заст. **а.** (одр.) који ѿо свом знању, сѿручносѿи и ѿоложају има ѿраво да доноси одлуке, надлежан, одѿоворан, меродаван.⁹ **б.** који ѿо својој дужносѿи, ѿоложају и звању има одређену ѿравну, маѿеријалну и друју одѿоворносѿи. **подушан**, -шна, -шно **1.** (само одр.) рлг. и нар. који се чини (ѿали, ѿриноси, чииа, ѿриређује иѿд.) за ѿокојниковоу душу, који се односи на црквенеи народне обичаје у вези са умрлима, задушан. **2.** покр. савесѿан, одѿоворан, здушан. Изр. ~ **брав. позитиван**, -вна, -вно **1. а.** који изражава саѿласносѿ са нечим, ѿрихваѿање нечеѿ; ѿѿврдан, афирмаѿиван. **б.** мед. који ѿѿврђује ѿосѿојање, еѿисѿирање, ѿрисусѿво нечеѿа шѿо се ѿражило, исѿиѿивало или ѿреѿѿосѿавља-ло. **2. а.** који задовољава, сасвим добар, задо вољавајући. **б.** који изражава, исказује, означава сасвим добар или задовољавајући усѿех. **в.** псих. жељан, ѿжељан, ѿријаѿан, уѿодан (о осећањима). **г.** усмерен ка добром, ѿлемениѿом и сл. **3.** заснован на сѿварним чиниоцима, ѿроверљивим чињеницама, који се служи објекѿивним мейодома ѿровере и сл.: **4.** ре-алан, сѿваран; ваљан, исѿински, ѿрави. **5. а.** који се залаже и бори за најредак, који служи најреѿку, који ѿѿѿомаже најредак, најредан, ѿроѿресиван. **б.** који је у складу са важећим цивилизацијским ме-

9 Овде би се могло рећи да је оваква квалификација проистекла из контекста, јер је реч о терминологизованој синтагми, и да јој није место, што потврђују и синоними из дефиниције: Карл Хавличекъ ... пододрговорный учредникъ „Чески Нар. Нов.” ... ставлѣнъ е предъ военый судъ (Поз. 1849, 92). Уп. пример из тачке б: Позорникъ као званичный листъ овогъ народногъ Правительства изилазио е до садъ подъ надзираніемъ истога Правительства и Учредникъ Позорника быо е истому Правительству пододрговоранъ (Поз. 1849, 322).

рилама, еџичким и др. друџиџвеним нормама и сл. **б.** правн. који је на снази, џравно важеџи: ~ закон, ~ право, ~ установа. **7. а.** мат. који је веџи од нуле (о реалном броју, бројној вредноџи, величини и сл.); којим се означава џакав број, џаква вредноџи или величина. **б.** фин. који исказује новчану добиџи или какав друџи добиџаџ, добиџни. **в.** који означава (физичку) величину изнад џроизвољно узетџоџ или на друџи начин уџврђеноџ нулџоџ нивоа нечеџа. **г.** усмерен суџроџно од смера креџања казальке на саџу, џџ. слева удесно. **8.** физ. својџивен оном виду (џолу) елекџрициџеџа чиџи је основни носилаџ џроџон (симболичка ознака: +); који има више џроџона, који је изџудио елекџрон (о јонима). **9.** (само одр. позитивни, -а, -о) фот. који се односи на џозиџив. **10.** лог. уоџиџе којим се изражава џрисуџноџ нечеџа (особина, сџања, џроџеса, односа). Изр. **позитивне науке. бити ХИВ. покретан,** -тна, -тно **1. а.** који се може креџаџи, миџаџи, који има моћ креџања, џокреџљив; склон џомерању, миџању, џиџању. **б.** који се може џремешџаџи, џреносиџи с једноџ месџа на друџо, џреносив. **в.** који се може дизаџи или сџуџаџиџи, навлачиџи, врџеџи и сл. (о разним најравама, обично фиксираним на једном месџу). **г.** који обавља своју дужноџи или делаџноџи џремешџајуџи се с једноџ месџа на друџо. **2. а.** који џроизводи, омоџућава и сл. креџање, џокреџање, рад (машине, моџора иџд.), џокреџачки. **б.** који изазива, узрокује креџање, џокреџање. **3. а.** који џоседује инициџаџиву, акџиван, џокреџљив, џредуџимљив. **б.** џун динамике, живосџи, џокреџљивосџи, жив, џокреџљив, динамичан. **в.** заст. који џокређе, џодуђује, џодџиче, џокреџачки. **4.** који се временски џомера, који не џада у иџи дан сваке џодине (о верским џразницима). **5.** грам. **а.** који није везан за одређену џозиџију,

*месѿо у речи (о акценѿу).*¹⁰ **б.** који се ѿјављује факулѿаѿивно на крају неких речи или облика (о вокалу). **в.** заст. који означава креѿање. **б.** мед. који је у вези са можданим имѿулсима, чијим се ѿсредсѿвом изазива ѿокреѿање мишића, моѿорни. **7.** банк. и фин. **а.** (одр.) који се може ѿреносиѿи на друѿа (ѿравна) лица. **б.** који сѿоји на расѿолаѿању, расѿоложив (о новцу, дохоѿку). **8.** заст. који нема сѿалну функцију, ѿо ло жај, звање, који се може смениѿи одн. ѿремесѿиѿи на друѿо (радно) месѿо. Изр. ~ добро (иметак, имовина, ствар). ~ загној. покретне царине. покретни циклон. ~ просек, ~ степениште, ~ трака и др.

Ако се погледа придев ѿозиѿиван, запажа се да нису сва односна значења обележена, а налази се као посебна одредница ѿозиѿивни, која се упућује на 9. значење лексеме ѿозиѿиван. Исто тако је раздвојено ѿоенѿан и ѿоенѿни, што није лексикографски поступак заступљен у нашој дескриптивној лексикографији.

поентан, -тна, -тно нераспр. *исѿуњен ѿоенѿама(1δ), драмаѿичан.*

поентни, -а, -о в. *ѿоенѿан* (РСЈ).

3.3.2. Пажњу привлаче још два придева. Придеви ѿозан и позни представљају два речничка чланка, од којих се у првом напомиње да је обично у одређеном виду, а у другом да је ретко у неодређеном. Пошто овакво формирање одредница није засновано на семантичкој вредности реализација, а и дефиниције се преклапају, реч је о техничкој омашки у распореду грађе, а

10 У словенским језицима у којима је акценат покретан имамо у 2. л. једине увек акценат на првом слогу (Белић 4, 69) : Самогласници *а, е* и *у* који се јављају на крају неких облика појединих речи који и без њих имају ... исто значење зову се покретни самогласници (Стев. 2, 52).

сваки је лексикограф у оквиру своје секције настојао да што реалније прикаже језичко стање. Међутим, честа употреба компаратива (и код застарелог придева *ѿоздан*) указује на доминантно означавање својства, а не на релацију.

позан, -зна, -зно (обично одр.) **1. а.** који је *ѿоодмакао* у своме *ѿрајању*, *касни* (о временским *ѿојавама*). **б.** који се односи на *одмакло доба*, који *ѿада*, *дѿва* у *одмакло доба* (*дана*, *живоѿа*). **2. а.** који се врши *ѿосле ѿоодноѿ* или *уѿврђеноѿ рока*, који *настѿаје*, који се *дешава* с великим *задоцњењем*, *неблаѿовремен*, *закаснели*, *задоцнео*. **поздан**, -дна, -дно заст. в. *ѿозан*. — Наш домаћи прем позднији повјестник ... [пише] да владаоци Далмације и Хрватске „примаху знакове своје части од цариградских императора и зваху се њиховими епархи или патрицији” (Рач. 1, 75). Број пастира, што дођоше на сабор без сумње био је мањи од броја, што на позднијим саборима налазимо (Милаш 2, 14).

позни, -а, -о (ретко неодр. *позан*, -зна, -зно) исп. *касни*¹ **1. а.** који је *временски ѿоодмакао*, *дубок*, *касни*; који је *досѿиѿао ѿун развој*. **б.** који *настѿаје*, *дешава се* и сл. у *одмакло доба живоѿа*. **в.** *рођен* у *касном*, *ѿоодмаклим ѿодинама родѿиѿеља* (о *деѿеѿу*, *деци*). **2. а.** који *настѿаје*, *јавља се* са *закашњењем*, *касни*, *задоцнели*. **б.** *нераспр.* који *касни* у *развоју* (*касније ѿроѿовори*, *ѿрохода*, *добије зубе* и сл.) (о *деѿеѿу*) (Батут 1, 100). **3.** (обично у комп.) који се *здиѿва*, *ѿојављује* или *ће се ѿојавиѿи ѿосле оноѿ времена* о коме је реч, који *долази касније* у односу на *друѿу истѿородну ѿојаву*. **4. а.** који *досѿева*, *сазрева* *касније* од *већине друѿих врсѿа* *истѿе* *дѿљне кулѿуре*. **б.** *које је дошло на светѿ* (*ојаѿњило се*, *оѿрасило се*) у *ѿериоду нешѿо* *каснијем* од *уобичајеноѿ*. Изр. ~ **рука**.

Други пар придева јесу *ѿокојан* и *ѿокајни*, за чије

се раздвајање такође не виде разлози на релацији *свој-сїво* : *однос*. Очито, овде је посреди била потреба да се раздвоји оно што се односи на мир и на смрт, али без реалне етимолошке утемељености (уп. мотивну именицу покој¹):

покојан, -јна, -јно **1.** *исїуњен, їрожейї їокојем, сїокојан (о душевномсїању човека, ређе о њему самом).*

2. а. *у којем влада їокој, ред, мир, сїокој, сїокојсїво.*

б. *нераспр. који се не їомера, не їече, не сїруји, који је у сїању їоїїуної мировања (о води).*

покојни, -а, -о (ретко неодр. покојан, -јна, -јно) **1. а.**

који је умро, умрли, мрїав (о људима). б. фиг. који

више не їосїоји; изумро. 2. (у им. служби, одр.) м и ж особа која је умрла, їокојник, їокојница. 3. који се

односи на їокој, смрїни, самрїни; исп. покој¹ (16).

4. фиг. а. *који се некада, у давнини здио, десио. б. који*

їрїиада далекој їрошлосїи, давнойрошли. 5. правосл. (у им. служби, обично мн.) м сїихире, їро-

їари и канони који садрже молиїве за умрле. Изр. бити покојни

покр. їрдно насїрадаїи, наїрадусиїи. покојна му (јој и сл.) душа разг. да му (јој и сл.)

душа їочива у їокоју, нека му (јој и сл.) душа їочива у миру.

3.4. Забележен је и извештан број односних придева

на *-(а)н*. Они могу бити и месни и временски и наменски. На основу семантике код оваквих придева очекивала се одредница на *-ни*, изузев ако зато не постоје јаки морфолошки разлози у виду деклинационих потврда.

подбачајан, -јна, -јно *нераспр. који се односи на їодбачај.*

подзолан, -лна, -лно *који се односи на їодзол (о земљишїу).*

подмладан, -дна, -дно *шум. који се односи на їодмладу и їодмлађивање; који се*

врши у циљу їодмлађивања. подтекстуалан, -лна,

-лно који се односи на їодїексї, који се назире у їодїексїу.

подгоран, -рна, -рно који се налази *ѿод ѿором, ѿла-
нином, у њеном ѿодножју*. **подзавојан**, -јна, -јно не-
уб. који се налази *исѿод завоја, који је ѿод завојем*.
подразуман, -мна, -мно нераспр. који је *исѿод до-
машаја разума, који се не може докучиѿи разумом*.
подсводан, -дна, -дно заст. који се налази *исѿод сво-
да*. **подстропан**, -пна, -пно нераспр. који се налази
ѿод сѿройом, ѿлафоном. **подсунчан**, -а, -о **1.** који се
налази *ѿод сунцем*. **2.** (у им. служби) ж нераспр. оно
шиѿо се налази ѿод сунцем, Земља, свейѿ. **подорбита-**
лан, -лна, -лно астр. који се *одвија, изводи исѿод ор-
биѿе (о лейѿу)*. **подбаран**, -рна, -рно **а.** који се нала-
зи *ѿод баром, ѿрекривен баром (о земљи), ѿодводан,
баровиѿ; који је на баровиѿом, влажном, мочварном
ѿилу*.¹¹ **б.** који *расѿе, усѿева на мочварном, баровиѿом
земљишиѿу, барски*. Изр. **подбарни звездан**.
покласичан, -чна, -чно који *долази ѿосле класичноѿ
(ѿериода, еѿохе и сл.)*. **позностасан**, -сна, -сно заст.
који *ѿозно досѿева у фазу оѿлодње, касносѿасан (о
расама сѿоке)*. **позноцветан** ијек. **позноцвјетан**,
-тна, -тно агр. који *ѿозно цвейѿа (о воћкама)*.
познојан, -јна, -јно заст. који *изазива знојење, ѿрез-
нојавање*. **појан**², -јна, -јно заст. који *служи за ѿиће,
ѿијење, наѿијање*.¹²

- 11 Да је реч и о својству, тј. описном придеву сведочи и облик ком-
паратива: У Мачви је земља подбарнија (Поцерица, Моск. 8). У
наредном придеву преовлађује сема квалитета, која проистиче
из семе места, што значи да је однос хијерархијски нижа ком-
понента у овој реализацији: **подземновлажан**, -жна, -жно необ.
који је *исѿод земљине ѿовршине и у коме има мноѿо влаѿе, мемљив*.
- 12 У устаљеним изразима, термилошким синтагмама и сл. вид
придева је одређен (ово се односи на све наведене изразе у
раду), али забележени су и примери успостављања одреднице
у канонској форми: **одсупротан**, -тна, -тно у изразу: ~ **судови**;
поднитан, -тна, -тно у изразу: ~ **кецеља**; **покувертан**, -тна, -тно
пом. покр. само у изразу: ~ **брод**.

4. Када је посреди исказивање чисте релације, доминирају придевске одреднице на *-ни*, којима би по свој прилици требало прикључити придеве из тачке 3.4 (можда са изузетком придева *йодбаран*, код кога није чиста релација). Овде се такође уочава и однос места, времена, намене:

поглавични, -а, -о заст. који се односи на *йоїлавицу*, *йоїлавице*. **погодни**, -а, -о вој. који се односи на *йоїоїке* у *йађању*, који је у вези са *йоїоїком*. **подвозни**, -а, -о који се односи на *йодвоз*, *возни*, *йревозни*. **подвратни**, -а, -о који се односи на *доњи део враїа*, на *део шела исїод враїа*, на *йодвраїак*². **подградни**, -а, -о који се односи на *йодїраду*. **подгрлачни**, -а, -о који се односи на *йодїрлац*, који се налази у *йределу* *йодїрлица*. **подетажни**, -а, -о који је у вези са *йросїором* који се налази *исїод еїаже*, *сїраїа*, који *йриїада шом* *йросїору*. **поджелудњачни**, -а, -о који се односи на *йоджелудњачу*, који је у вези са *йоджелудњачом*. **подлакни**, -а, -о покр. који се односи на *врстїу* *веза* код којеї се *конац* *йодвлачи* *йод жицу*, а не *йреко ње*. **подлактични**, -а, -о који се односи на *йодлакїицу*¹, који *йриїада* *йодлакїици*. **подланични**, -а, -о који се односи на *йо дланицу*, који *йриїада* *йодланици*. **подлеђни**, -а, -о који се односи на *део шела исїод леђа*. **подлопатични**, -а, -о који се односи на *део шела исїод лоїаїица*. **подметни**, -а, -о грам. в. *йодмейски* (= који се односи на *йодметї*, *судјекаїски*). **поднајамни**, -а, -о који се односи на *йоднајам*, заснован на *їаквом* односу. **поднасловни**, -а, -о који се односи на *йоднаслов*. **поднебесни**, -а, -о **1.** који се односи на *йоднебесје* (који се налази у *йоднебесју*, *каракїерисїичан* за *йоднебесје*). **2.** који се високо уздиже, који се *йружа* *високо увис*.¹³

13 Ово би значење могло имати и друго морфолошко уобличење, односно оба вида.

подневни², -а, -о в. *йодневачки* (= који се односи на *йодневак*). **подни**, -а, -о који се односи на *йод*, који се налази на *йоду*, који служи за *йод*. **пододсечни** ијек. **пододсјечни**, -а, -о који се односи на *йододсек*. **подредбени**, -а, -о грам. заст. који се односи на *йодређивање*, који се користи за *йодређивање*, *йавни*, *ујравни*. **подрумни**, -а, -о заст. в. *йодрумски* (1) (= који се односи на *йодрум*, који *йријада* *йодруму*, *својствен* *йодруму*). **подсавезни**, -а, -о који се односи на *йодсавез*, који *йријада* *йодсавезу*. **подсадни**, -а, -о заст. који се односи на *йодсаду*², који *йријада* *йодсади*. **подстрешни**, -а, -о (ек. и ијек.) који се односи на *йодстрешницу*. **подтлачни**, -а, -о који се односи на *йодтлак*, *йоййријисак*, који је изложен *йодтлаку*, *йоййријиску*. **подупирачни**, -а, -о нераспр. в. *йодуирачки* (= који се односи на *йодуирач*, *йодуираче*, *сачињен од йодуирача*). **поздравни**, -а, -о а. који се односи на *йоздрав*, који садржи *йоздрав*, којим се изриче *йоздрав*. б. који је садржан, исказан у *йоздраву*. **позивателни**, -а, -о заст. в. *йозивни* (1а) (= који се односи...). **позитивистични**, -а, -о нераспр. в. *йозийивистички* (= који се односи на *йозийивизам* и *йозийивисте*, који је у духу *йозийивизма*, *својствен* *йозийивизму*). **познајни**, -а, -о нераспр. који се односи на *йознају*, *сийзнајни*. **позоришни**, -а, -о који се односи на *йозориште* (1δ, в, 2в, і), који *йријада* *йозоришту* (1δ, в, 2в, і); који ради у *йозоришту*. **појатни**, -а, -о који се односи на *йојају*, који *йријада* *йојају*. **појмени**, -а, -о заст. и покр. в. *йојмовни* (= који се односи на *йојмове*, који је у вези с *йојмовима*). **покални**, -а, -о спорт. који се односи на *йокал*. **покладни**, -а, -о који се односи на *йокладе*, који се дешава на *йокладе*, *уобичајен о йокладама*, *йокладски*. Изр. књиж. ~ **игра**. ~ **песма**. **покломбени**, -а, -о нераспр. који се односи на *йоклон*, *уручен*

као *ѱоклон*. **поклопни**, -а, -о **1.** који се односи на *ѱоклоѱ(ац)*, који служи за *ѱоклаѱање*. **2.** мат. заст. који се *ѱоклаѱа*, *ѱодудара*, *ѱодударан*. **покољни**, -а, -о нераспр. који се односи на *ѱокољ*. **покопни**, -а, -о који се односи на *ѱокоѱ*, *ѱоѱредни*. **покорични**, -а, -о који се односи на *ѱокорицу*. **покостични**, -а, -о који се односи на *ѱокосѱицу*. **покрајични**, -а, -о заст. **а.** в. *ѱокрајински (1)* (= који се односи на *ѱокрајину*). **б.** *ѱранични*, *ѱоѱранични*. **покровни**, -а, -о **а.** који се односи на *сѱољашињи*, *ѱорњи*, *зашѱиѱни* *омоѱач*, *слој некоѱ орѱана* или *ѱела* код човека или животиње. **б.** који служи за *ѱокривање* неких *ѱовршина*, *оѱвора* и сл. Изр. ~ **жито**.

подбрадни, -а, -о који захваѱа *месѱо* *исѱод* *браде*, који је *ѱод* *брадом*. **подбрежни**, -а, -о који се налази у *ѱодбрежју*. **подвеђни** *ијек*. **подвјеђни**, -а, -о нераспр. који се налази *исѱод* *веђа*, *обрва*. **подвилични**, -а, -о **а.** анат. који се налази *исѱод* *доње* *вилице* (у човека и животиње), *одн.* *доњеѱ* *дела* *кљуна*. **б.** *наѱрављен* *ѱако* да *обухваѱа* *доњу* *вилицу*. **подвршни**, -а, -о који је *исѱод* *врха*, који се налази *високо*, на (у) *ѱорњем* *делу*, *ѱод* *врхом*. **подгрудњачни**, -а, -о анат. нераспр. који се налази *исѱод* *ѱрудне* *косѱи*. **подгушни**, -а, -о који је *ѱод* *ѱушом*, *враѱом*. **подверни**, -а, -о анат. покр. који се налази *исѱод* *ивера (2а)*, *чашице* на *колену*. **подјезични**, -а, -о који се налази у *усѱима* *ѱод* *језиком*, *исѱод* *језика*. **подмесечни** *ијек*. **подмјесечни**, -а, -о заст. који се налази *ѱод* *Месеѱом*, *исѱод* *Месеѱа*, који се *ѱросѱи* *између* *Земље* и *Месеѱа*. **поднаметни**, -а, -о у изразу: ~ *поточић* нераспр. који се налази, који се *ѱојављује*, *насѱаје* *исѱод* *намеѱа*, *смеѱа* (*снеѱа*). **поднокатни**, -а, -о који се налази *исѱод* *нокѱа*, који се односи на *део* *јаѱодице* *исѱод* *врха* *нокѱа*. **подноктни**, -а, -о в. *ѱоднокаѱни*. **подомотачни**, -а, -о нераспр. који се

налази *йод омоїацем*. **подосни**, -а, -о заст. који се налази *исїод Земљине осе*. **подочни**, -а, -о који је *йод очима*. **подрамени**, -а, -о који се налази *йод раменом*, у *йазуху*. **подраменични**, -а, -о необ. в. *йодрамени*. **подребарни**, -а, -о који се налази *исїод ребара*. **подрепни**, -а, -о **а.** који се налази *исїод реїа*, који се односи на *месїо йод реїом*. **б.** који живи *йод реїом* или *радо йредива око њеїа* (о *инсекїима*). **в.** који се *сїавља исїод реїа* (о *коњској оїреми*). Изр. ~ **мува** погрд. *улизица, удворица, йодреїаш*. **поземни**, -а, -о заст. **а.** који је на *земљи, на земљиној йовршини, надземни*. **б.** који *йосїоји на земљи, који живи, йредива на земљи, земаљски, овоземаљски*. **поземнородни**, -а, -о ков. који је *рођен на Земљи, земљородни*. **подрумачни**, -а, -о који *йриїада йодрум*, који се налази у *йодрум*. **подручни**, -а, -о **1. а.** који се налази на *йодручју нечије власїи, йод нечијом влашћу, уїравом; йодређен, йоїчињен*. **б.** који *йриїада неком йодручју*. **2.** заст. који је од *некої насїао*, који је од *некоїа уїемељен*. **подручни**, -а, -о који се налази *исїод руке*. **подстојни**, -а, -о заст. **1.** који *сїоји*, који се налази *исїод нечеїа* или у *доњем, нижем делу нечеїа*. **2.** бот. нераспр. назив за *форму, облик цвеїа* *бильке* који се налази *исїод йлодника, йоїїлодан*. **подстомачни**, -а, -о анат. нераспр. који се налази *исїод сїомака, желуца, йоджелудачни*. **подтрбушни**, -а, -о који се налази *исїод йрбуха*. **подстрејни**, -а, -о покр. који се налази *исїод сїрехе*. **подушни**, -а, -о који се налази *йод ухом, за ухом*. **подшкржни**, -а, -о који се налази *исїод шкрїа*. **позидни**, -а, -о који је *йо зиду*, који *расїе йо зиду*. **покрајни**, -а, -о в. *йокрајњи* (**а.** који се налази *йокрај нечеїа, уз крај, йо сїрани*; **б.** *крајњи, йериферн*; **в.** који је *мање важносїи* (*јер се налази са сїране, йо сїрани*), *сїоредни, йобочни* (обично о *улици, йуїу иїд*)). **покрилни**, -а, -о само

у изразу: ~ **перје** зоол. анат. *йерје које йокрива крила код ййица.*

подруглетни ијек. **подругљетни**, -а, -о и **подруглетњи** ијек. **подругљетњи**, -а, -е покр. в. *йодруї-йодишњи. поживотни*, -а, -о нераспр. *који насїаје, долази и сл. йосле нечијеї живоїа. пожрвни*, -а, -о необ. *који је након смрїи учињен жрїивом, мучеником. покишни*, -а, -о покр. *који се дешава, насїаје након кише. покасни*, -а, -о који је йрилично йоод-макао у свом йрајању, йозни, касни.¹⁴

подјаремни, -а, -о заст. нераспр. *који се уйреже у јарам, који служи за вучу. покривни*, -а, -о који йокрива или служи за йокривање. **подмирни**, -а, -о у изразу: ~ **меница** фин. заст. *меница којом се дуї у йо-ййуностїи йодмирује. поднесни*, -а, -о правн. заст. *који се йодноси, уручује и сл. подупорни*, -а, -о а. који служи као йодуїорањ, йодуїирач, који йодуїире, йоїйорни. б. који служи као носач, ослонац, йо-ййорни, носећи (о зиду). в. који служи као йоїйора, осло нац (орїанима и деловима орїана, односно йела код биљака и живоїиња).

поздерни, -а, -о покр. *који је исїреден од конойљане кудеље.*¹⁵

4.1. Издаја се и мали број придева са описним, квалификативним значењима на *-ни*:

поглавни, -а, -о заст. *їавни, сїони, йресїони. подгузни*, -а, -о експр. *ласкав, йрейворан, лицемеран. Изр. ~ мува (муха) 1) зоол. в. коњска мува (йод мува изр.) (2) експр. а) особа која се улизује, улаїује некоме, улизица, удворица. б) веома досадна, намеїљива*

14 За разлику од других придева насталих префиксом *по-* са значањем заступљености особине у одређеном степену, само овај придев има суфикс *-ни*. Дакле, овде на форму није превагнула семантика префикса већ мотивне речи.

15 Ово је ретки градивни придев у нашем корпусу.

осоџа, наџасџ. **поџизни**, -а, -о којеџ је моџуће џоџићи, џоџизаџџи, џоџкреџни. **поџредни**, -а, -о заст. **1.** мање важан, сџоредан. **2.** грам. в. џоџређен. **поџаџмни**, -а, -о коџи се џави џоџаџмљивањем, џавањем на заџам, коџи џаје, издаје (неџџо) у виду џоџаџмиџа. **поџки-лоџермни**, -а, -о коџи је џроменљиве џелесне џемџераџуре, коџи има џемџераџуру окоџи-не. **поџавни**, -а, -о коџи се манифесџује, џоџаџује у неком виду, сџољаџињи, сџољни, видљив.

4.2. Као и код приџева на -(а)н код коџих се сређу од-носне реализаџије, сређу се и релациони приџеви на -ни коџи развијају полисемантиџку структуру и проџирују је описним, квалификативним семантиџким реализаџијама:

поџребни, -а, -о **1. а.** коџи се односи на џоџред; одређен, намењен за џоџред. **б.** коџи врџи, орџанизује џоџред. **в.** коџи џреџа џа џуде џоџребен, сахрањен. **2. а.** коџи је као на џоџреду, џез звука, џласа, нем, џробан (о џиџини, џуџању); џубок, џеџак, велик (о џуџи, жалосџи).
б. суморан, џуробан; џесимисџичан. **в.** коџи је као у мрџваџа, мрџвачки. **поџарни**, -а, -о **1. а.** коџи се од-носи на џоџар (1а, џ) или џоџиче од џеџа; одухваћен, исџуњен и сл. џоџаром. **б.** коџи служи за џашење џоџара или џџиџи од џоџара; коџи се односи на ва-џроџасџе и џихову служџу. **в.** заст. коџи изазива, џро-узрокује џоџар (1а). **2.** експр. свеџао, сџаџан, џламен.
3. фиг. џроџеџ сџрасџима, сџрасџвен. **4.** фиг. коџи се односи на џоџар (4а), раџни. Изр. ~ **знак. поџар-на џета. поџадни**, -а, -о заст. **1. а.** в. џоџаџински (1) (= коџи се налази џоџаџи, иза неџеџа у џросџорном, џео-џрафском смислу). **б.** коџи се налази са џаџње сџране џеџа, џоџраџни. **в.** коџи џоџаџи џосле неџеџа (у времен-ском смислу); коџи се налази на крају (у линеарном смислу). **2. в.** џоџаџински (2) (= скривен или коџи се налази, коџи џелује у џруџом џлану). **3.** воџ. в. џоџа-

дински (3) (= који се односи на ѿзадину ба, і, који ѿриѿада ѿзадини). **позивни**, -а, -о **1. а.** који се односи на ѿозив (2) и ѿозивање. **б.** који служи за ѿозивање, којим се ѿозива. **в.** који ѿозива, ѿризива, мами. **2.** који се обавља, врши на ѿозив, ѿо ѿозиву. **3.** који се односи на ѿозив (3б), занимање, ѿрофе сију, сѿруку. **појасни**, -а, -о **а.** који се корисѿи за оѿасивање око сѿрука. **б.** који се јавља, ѿружа у облику ѿојаса, који чини ѿојас. **в.** који служи као ѿојас, који има улоју ѿојаса. **покретачни**, -а, -о нераспр. **в.** ѿокреѿачки (3) (= који омојућава креѿање ѿела или делова ѿела сѿроводећи мождане имѿулсе до мишића).

4.3. Глосу „ретко неодр.“ са навођењем облика придева на -(а)н у речничком чланку има мали број придева на -ни:

подножни, -а, -о (ретко неодр.) **1.** који се односи на ѿодножје (који се налази на, ѿри ѿодножју нечеѿа, који се врши у ѿодножју и сл.). **2.** заст. који се налази ѿод ноѿом, ноѿама. **3.** (неодр.) сѿрм, окомиѿ.¹⁶ **пожртвовни**, -а, -о (ретко неодр.) **1. в.** ѿожрѿивован (1) (= сѿреман на жрѿиву, који се неседично одриче соѿсѿвених ѿоѿреда да би ѿомоѿао друѿоме или се сѿаавио у службу некој идеји). **2.** који се добровољно одриче, жрѿивује, ѿаѿи, сѿрада здоѿ друѿоѿ (о нечијој ѿрироди, ѿонашању, осећању и сл.). **3. в.** ѿожрѿивован (2) (= а. који се врши уз велики ѿруд залаѿање и сл. б. који се одвија уз велике жрѿиве, сѿрадања). **појамни**, -а, -о (ретко неодр. појаман, -мна, -мно) **а.** који се односи на ѿојам, ѿојмове, ѿојмљив, разумљив, схвайѿљив, јасан.¹⁷ **б.** који се односи на значење ѿој-

16 Он узјаха и пође. Пут му беше подножан, јер се спушташе низ Јелицу (Дело 11, 37).

17 Хемији и физици неопходне су хипотезе атома и молекуларних сила, ако хоће ... да све те разноликости доведу у један појаман суглас (Вујић М. 1, 78).

ма, значењски. **подневни**¹, -а, -о (ретко неодр. подневан, -вна, -вно) **1.** који се односи на *йодне*, који се дешава, бива, обавља у *йодне*, својсѝвен йодневу. **2.** нераспр. који се обавља за *йола дана*, *йолудневни*.¹⁸ **3.** (у им. служби) ж *йодневни обред*, *йодневна служба*, *молиѝва*. **појмовни** и **појмовни**, -а, -о (ређе неодр. појмован и појмован, -вна, -вно) који се односи на *йојмове*, који је у вези са *йојмовима*.

Неретко у њиховим се дефиницијама уочавају елементи који, осим што указују на релацију, означавају и својство, особину. Отуда су лексикографи и увели поменутоу глосу. О њеној оправданости у потврдама појединих придева сведоче и облици промене у неодређеном виду.

4.3.1. Придев *йоизборни* захтева разматрање. Наиме, прва његова реализација именује временску релацију и по својој форми одговара успостављеном лематском облику. Зато и нема разлога за глосом „само одр.“. С друге стране, следећа реализација има описну вредност и потврда показује да је реч о форми неодређеног вида. Стога би овај придев, макар, требало обрадити као оне из претходне тачке.

поизборни, -а, -о **1.** (само одр.) који *насѝаје йосле избора*, *йосѝизборни*. **2.** заст. *йрилично изборан*, *одабран йо избору*, *велики*, *значајан*; исп. поизбор. — Доста б' Чубро, и то поизборна, | Јошъ Србинству народіо добра (Сар., Јавор 1874, 106).

5. Придеви на *-(а)н* и *-ни* показују веома сложен и испреплетен систем описних и односних реализација.

18 Добро се може дремати спрам подневна сунца (Даница 1863, 451). Још је лепо могло да се седи на подневном сунцу на капији (Андрић 7, 252). Од по дне, пре подне, по подне, могу постати сложене речи: подневан рад (рад пола дана, а не цео дан) (Стој. Љ., НЈ 4, 60).

Придеви који означавају особину, својство, дакле описни, углавном су двовидски и њихов лематски облик је на *-(a)n*. Уколико они у својој полисемантичкој структури развију односне реализације, испред њихових дефиниција треба спецификовати „само одр”. Овакав је поступак прецизнији од обрнутог поступка када се успоставља одредница на *-ни*, а наводи „ретко/ређе неодр”. Односни придеви требало би да имају морфолошко уобличење на *-ни* (уп. т. 3.4). Приметно је да и односни придеви развијају описна значења. Међутим, како је у деклинацији морфолошка разлика неутралисана у корист одређеног вида (а акценат се у тексту не може пратити), у оваквим случајевима често и нема дилеме треба ли успостављати придев као потенцијалну двовидску одредницу – већ је показано да и описни придеви могу имати и лематски облик на *-ни* (уп. 4.1, 4.2). Код односних придева код којих се јављају значења у којима је придев описни и за двовидност постоје и морфолошки докази препорука је да се одредница успоставља у неодређеном виду са глосом „обично одр”, а испред односних реализација може се навести и квалификатор „одр”. Овакав је поступак исправнији од поступка у т. 4.3, јер канонски, основни облик придева не треба наводити као секундаран. Иако је он у таквим случајевима често семантички маркиран, он је морфолошки немаркиран. Међутим, ово су начелне смернице, а у лексикографији се за сваку одредницу одлучује понаособ и сагледава саоднос форме, семантике и функције.

Тафра (1988: 193) истиче да вид не одређује лексички статус придева, а сагледавањем ове грађе показује се и потврђује да семантика одређује репартицију вида, односно успостављање одреднице на *-(a)n* или *-ни*.

ЛИТЕРАТУРА

- Бабић 1991: S. Babić, *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku. Nacrt za gramatiku*, Zagreb: Globus.
- Гортан Премк 1994: Д. Гортан-Премк, Типови и врсте речи, *Јужнословенски филолої*, L, Београд, 117–128.
- Грицкат 1990: И. Грицкат, Прилог дискусији о описним и односним придевима у српскохрватском језику, *Наш језик* XXVIII/4–5, Београд, 214–233.
- Клајн 2003: И. Клајн, *Творбе речи у савременом српском језику. Друји део. Суфиксација и конверзија*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, Институт за српски језик САНУ – Нови Сад: Матица српска.
- Лашкова 2000: Л. Лашкова, Нормирање савременог српског језика у знаку конкуренције језичких средстава, *Јужнословенски филолої*, LVI, Београд, 569–575.
- Ломпар 2016: В. Ломпар, *Врстије речи и ірамаїиичка іракса (од Вука до данас)*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.
- Николић 2002: Мирослав Николић, Тешкоће при утврђивању одреднице у речницима српског језика, у: *Дескриптивна лексикоірафија сїандардної језика и њене ітеоријске основе*, Нови Сад: Матица српска – Београд: Српска академија наука и уметности, Институт за српски језик САНУ, 49–56.
- Пешикан 1957: М. Пешикан, Одредни придев у српскохрватском језику, *Наш језик*, н.с. VIII/5–6, Београд, 171–174.
- Пипер/Клајн ²2014: Предраг Пипер, Иван Клајн, *Нормативна ірамаїиика српскої језика*, Нови Сад: Матица српска.
- Речник САНУ: *Речник српскохрваїискої књижевної и народної језика*, 1–21, Београд: Српска академија наука и уметности, Институт за српски језик САНУ, 1959–.
- Станковић 2015: Б. Станковић, *Синїакса и семанїиика одређеної и неодређеної іридевскої вида у српском језику*, докторска дисертација, Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет.
- Стевановић ⁵1986: Михаило Стевановић, *Савремени српскохрваїиски језик (ірамаїиички сисїеми и књижев-*

- нојезичка норма) I. Увод, фонетика, морфологија, Београд: Научна књига.
- Тафра 1988: В. Тафра, Razgraničenje opisnih i odnosih pridjeva, *Rasprave zavoda za jezik*, 14, Zagreb, 185–197.
- Томић 2019: Бојана Томић, *Именске речи које се јављају само у множини у српском језику*, необјављена докторска дисертација, Београд: Филолошки факултет.
- Фекете 1969/1973: Е. Фекете, Облик, значење и употреба одређеног и неодређеног придевског вида у српскохрватском језику, *Јужнословенски филолоџ*, XXVIII/1–2, Београд, 321–386; *Јужнословенски филолоџ*, XXIX/3–4, Београд, 339–523.

Марина Спасоевич

ВЛИЯНИЕ СЕМАНТИКИ НА МОРФОЛОГИЧЕСКИЕ КАТЕГОРИИ ИМЕН ПРИЛАГАТЕЛЬНЫХ НА -(А) Н/-НИ В СЕРБСКОМ ЯЗЫКЕ

Резюме

В настоящей работе продолжается долго присутствующее в сербистике исследование отношений описательных и относительных прилагательных с суффиксом *-(а)н/-ни* на основании материала, выписанного из 21 тома Словаря САНИ. Анализируется отношение 1) семантики имен прилагательных, т. е. их определений в словаре, 2) вид, в котором приводится заглавное слово и квалификации частотности неопределенного и определенного видов („одр.“, „редко неодр.“, „обычно одр.“, „чешће одр.“, „само одр.“ и т. п.). Затем указывается каким способом в полисемантической структуре словарной статьи прилагательных, в которой скрещиваются описательные (квалификативные) и относительные (идентификационные) значения, может выразиться информация о морфологической категории вида имен прилага-

тельных. Иначе говоря, значение определяет возможно ли употребление прилагательного в форме обоих видов или только в одном. Хотя имеются мнения, что в таких случаях речь идет о омонимии, а не о деривации, мы считаем, что здесь речь идет о переливе семантических признаков, а не о различной этимологии, как и сами определения и примеры употребления в Словаре показывают.

Ключевые слова: сербский язык, морфология, лексикография, вид имен прилагательных, суффикс *-(a)n/-ни*, семантика, описательные прилагательные, относительные прилагательные, полисемия, словарь.